

SUZANA TODORVIĆ

ROMANSKI JEZIKOVNI ELEMENTI V ŠAVRINSKEM BESEDILU

COBISS: 1.01

Prispevek obravnava romanske jezikovne elemente v besedilu »Šavrinka drži tri kantone od hiše, četrtega pa osel«, ki ga je v šavrinskem govoru kraja Puče napisala domačinka Viktorija Pucer Štromar. Besedilo smo zapisali s slovensko fonetično pisavo in ga prevedli v knjižno slovenščino. Romanizme smo v narečnem besedilu označili in jih etimološko razložili.

Ključne besede: šavrinski govor, romanizmi, prevzemanje besed, etimologija

Romance Linguistic Elements in a Šavrini Hills Dialect Text

This article examines Romance linguistic elements in the text "Šavrinka drži tri kantone od hiše, četrtega pa osel" (A Šavrini Woman Supports Three Corners of a House, and a Donkey Supports the Fourth), which was written in the Šavrini Hills local dialect of Puče by a local woman, Viktorija Pucer Štromar. The text was transcribed using the Slovenian phonetic transcription system and translated into standard Slovenian. The Romance borrowings in the dialect text have been marked and etymologically explained.

Keywords: Šavrini Hills dialect, Romance borrowings, lexical borrowing, etymology

1 ŠAVRINSKI GOVOR V KRAJU PUČE

Puče, ki spadajo med najstarejše istrske vasi, ležijo med Koštabono in Krkavčami, na nadmorski višini 280 metrov. Starejši del vasi obsega daljši niz hiš zahodno od ceste, ki pelje skozi vas. Hiše so na cesto zaprte, odprte pa na notranji strani. Vsaka ima majhno, ograjeno dvorišče. Ohranilo se je nekaj starih kamnitih, neometanih hiš, grajenih v nadstropjih, s starimi *portoni*, z delno porušenimi baladurji in gospodarskimi poslopji. Nasproti cerkve je še do prve svetovne vojne stala stražarnica, v kateri so domačini stražili, da bi vaščane ubranili pred vdori tatov, ki so pogosto pustošili po kmetijah. K vasi Puče spadajo tudi zaselki Breči, Dolina, Pribci, Planjava in zaselek s starejšimi hišami Pri mlinu, kjer je tudi križišče z gostilno. Za gostilno je do nedavnega obratoval električni mlin, ki so ga zgradili leta 1952. Od križišča vodijo ceste proti Šmarjam in Kopru, Koštaboni, Krkavčam, Padni, Novi vasi in Svetemu Petru (Pucer 2005: 55–56).

Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije je leta 2016 v Pučah živelo 252 ljudi. Po popisu iz leta 2015 so vaščani živeli v skupno 105 gospodinjstvih (Statistični urad RS; http://pxweb.stat.si/pxweb/database/dem_soc/dem_soc.asp).

V Pučah govorijo domačini različek slovenskega istrskega narečja, ki spada v šavrinsko podnarečno skupino. Glasoslovne značilnosti šavrinskih govorov, ki z rižanskimi sooblikujejo slovensko istrsko narečje, je določil Logar na podlagi obsežnih

terenskih raziskav, ki jih je v petdesetih letih prejšnjega stoletja izvedel v več krajih slovenske Istre. Opisa pučarskega govora, kot svoji materinščini pravijo domačini, v Logarjevih zapisih ne najdemo, je pa Logar obiskal več jezikovno sorodnih bližnjih krajev v tem delu Istre, in sicer Korte (leta 1957), Krkavče (1957), Pomjan (1957), Lopar (1958), Trebeše (1957), Sočergo (1956) in Rakitovec (1956) (SLA 2016: 16–20).

Poglavitni predmet obravnave pričujočega prispevka so romanizmi v šavrinskem dramskem besedilu. Romanizmi v slovenskem istrskem narečju lahko pripadajo predbeneški jezikovni plasti, istrskobeneškemu (istrskoitalijanskemu) narečju, tržaškoitalijanskemu narečju ali italijanščini (pogovorni, standardni ali knjižni). Predbeneški izrazi, ki so še danes prisotni v slovenskih istrskih govorih, so se ohranili iz časov, ko so romanski prebivalci v Istri govorili istrsko romanščino, predbeneški avtohtoni jezik v Istri do prihoda Benečanov (danes je to narečje ohranjeno le še v šestih krajih hrvaške Istre). Istrskobeneški jezikovni elementi v slovenskem narečju Istre so posledica beneške prisotnosti v Istri od 10. stoletja dalje ter rezultat sobivanja dveh narodov in dveh istrskih narečij. Nekateri romanizmi pa so v slovenskem istrskem narečju še starejši, saj so bili del slovenske leksike že pred njegovim oblikovanjem.

2 ZAPISOVANJE IN METODA DELA

Besedilo Šavrinka drži tri *kantone* od hiše, četrtega pa osel je zapisala upokojena učiteljica Viktorija Pucer Štromar, rojena govorka pučarskega narečnega govora, ki že dobra tri desetletja ustvarja v narečju in svoje igre predstavlja v slovenskem in italijanskem prostoru. Komedija v dveh prizorih, ki se odvija v šestdesetih letih 20. stoletja, prinaša pogovor med Šavrinkama Tonco in Vanco iz Puč. Utrujena Tonca prihaja z dolge poti s *planerjem* 'jerbasom' na glavi, Vanca pa praznično oblečena – v narodni noši, s košaro v roki lovi kokoši pred hišo. Domačinki se pogovarjata o nabavi in prodaji dobrin, kar je predstavljalo temelj tako imenovane šavrinske obrti. Nefonetično zapisano besedilo, ki ga je Viktorija Pucar Štromar zapisala za monografijo *Šavrinka* (2017b: 299–301), smo poslušali in posneli¹ med uprizoritvijo v Svetem Antonu pri Kopru 12. januarja 2017 ter ga fonetično zapisali. Obstoj romanskih izrazov, ki smo jih prepoznali v besedilu, smo potrdili tudi s terensko dialektološko raziskavo v vasi Puče marca 2017. Romanske izraze, ki se v besedilu prepletajo z domačimi, slovenskimi, smo v besedilu označili s poudarjenim tiskom. Celotno besedilo je prevedeno v knjižno slovenščino.

2.1 Narečno besedilo Šavrinka drži tri *kantone* od hiše, četrtega pa osel

Prvi prizor

Vanca: Ššš!!! **Ma** ɣ'laj 'tá ku'kušá, u'sá 'sə mi v're zy'ráblá! **Ma** 'kašən ka'žin 'sə mi nər'dilá 'tá pə 'kurtə! 'Bəpə, 'Bəpə, 'xədi 'zapret ku'kušá, ki 'jás ɣ'rən 'čá.

¹ Posnetek hrani avtorica prispevka. Analiza ni zajela lastnih imen.

- Tonca: 'Dubár 'dân, bux 'dáj, 'Vánca. **Ma** 'kaj 'tərko kər'čiš? Tà 'jà 'čet 'vaíla 'dol u 'Kupár. 'Bux pu'máyaj, kər'čiš, 'kər da 'jà '**fin del 'mondo**.
- Vanca: **Ma** '**anka** 'ti 'beš kər'čála. **Ma** 'prau 'sáj 'šen pu'mála '**kurto**, 'eno tà ku'kušá sọ mi vre u'sá '**šporki'náile**. **Ma** 'bušca 'jás!
- Tonca: 'Bušca? **Ma** 'lej ti 'hio, 'kám γ'reš ta'ku '**feštno** u'bučena?
- Vanca: 'Moje 'botrę u 'Kupár, **ma** 'ná x'hę, x'hęnę ná'veštę, kę je ru'dila 'pərt 'anim 'čednom. **Ot 'kọt pa si 'ti 'zájdlá?**
- Tonca: 'Šen 'pəršla s 'Tərsta. **Ma** 'šen '**štufu**, ná 'morán '**nánka** γ'ledat.
- Vanca: **Ma** 'kaj 'nišę blá '**anka** ta 'pərvę dän u 'Tərstę? '**Ošća**, 'tábá ni '**maj** za'doštę!
- Tonca: Já, 'jimaš 'p'ráu, **ma** ta 'pərvę 'dan 'šen 'násla 'sámo v'rečá 'čistá '**rubá**, ki 'šen jo up'rála 'mojin '**ši'noran**. 'Dánás 'šen pa 'násla 'p'rodát k'rex. 'S'koraj 'čelo 'nuč 'šen 'mešla 'eno 'pákla. 'Jutros, z'γudaj, kọ je b'la šá 'táma, 'šen 'dála u '**pla'ner** šá 'γorká x'lepcá, '**kor'neťá**, '**biyá** 'eno '**anka kun'cân** k'rex. 'Šen nar'dila '**ano 'málo x'roštol** 'eno '**fritol**, **ma** 'sámo za 'mojá '**ši'norá**. 'Γ'lej, mi já us'tálo '**ano 'málo**. 'Šen jix sk'rila 'zasá, za '**ma'rendo**, 'ná, 'p'robaj!
- Vanca: **Ma** 'sọ 'dobrá. Sá 'prau tu'pijo 'vystęx. Si 'dála '**anka ano 'málo** 'vina 'nutrę?
- Tonca: Sá z'ná, dá 'já, 'pərs 'vina ni 'heč!
- Vanca: 'Eee, xdur z'ná, pa z'ná.
- Tonca: 'Čyj, 'Vánca. 'Zadně '**boť si sá mi lamán'tála**, da 'tuj 'Bępo 'jima ras'təryaná 'pəslá, za'tu 'šen ti 'pər'nęsla '**šimán'ciná**.
- Vanca: **Ma ki 'lepo**, da si sá 'spunla 'námá! 'Imaš 'prau, muj 'Bępo 'ima ta'ku ras'təryane 'pəslá, da 'p'rašájo 'prau 'jás. Ta'ku sọ tà 'nápřet!
- Tonca: 'Ná, 'Vánca.
- Vanca: Já, já, 'prau tę 'sọ tap'rávę, '**jušto** 'p'ráu 'su vá'liká. Káj 'jimaš šá u '**børšę**?
- Tonca: Tà 'iman šá 'aná 'duyá '**bun'dántá** za 'možá.
- Vanca: 'Mátę 'božja, **ma** su 'lepá, 'eno '**anka** 'γorká. Z'náš 'káj, 'ná_bí blo s'lábo, da bęn jix u'zęla za 'mojya 'Bępa. 'Bužác, já u'sálen z'láján ku 'rux. 'Kərko ti 'moran 'dat za '**šemen'ciná** 'eno za '**bun'dántá**?
- Tonca: '**Ben**, naj ti bọ. 'Dáj mę pet'nájst 'jęjc.
- Vanca: Po'čákę, po'čákę, jix γ'ren 'jęskát ... 'Γ'lej, 'dan ti 'dását 'jęjc, 'vác jix 'niman, '**anka** ku'kušá sọ sá u tę γur'kutę '**xitlá u pun'tilá**, ná 'nusijo vác 'tərko!
- Tonca: 'Vánca, '**ben** naj ti 'bọ, ki si tọ 'ti. 'Γ'lej, 'látę ti pis'tin '**anka x'roštolá** 'eno '**kor'neť**, ki sọ mi os'talę. Da ná 'násám 'damu, da ná 'boš 'rákla, da '**šen s'lába**. Sáj já 'cájt, da γ'ren.

Drugi prizor

- Tonca: 'Jesus Ma'rija, s'koraj '**ben** pu'zábla, za'káj 'šen 'pəršla. Pərt '**feštame**, kọ si š'la z 'ošlon u 'Tərst pru'dajat 'jájca, 'šen ti 'dála '**anka** 'jás d'vájstę 'jęjc. Sá s'puneš?
- Vanca: Sá z'na, da sá 'spunen, 'Tonca. '**Tábot** 'šen nər'dila '**žər'nádo!** U d'vęx 'vyrax 'šen pru'dála 'vác 'kər 'tristu 'jájca, ki 'šen jęx nab'rála pọ 'Jistřę.

'Šeŋ bla 'vâlâ u Viži'nade, z'nâš? Te 'pošlâ 'šeŋ si 'tâbot ki'pila. Po 'poŋe 'šeŋ sp'lâla te x'lâče; 'ano ođ 'duma do 'Târsta, 'ano, ođ 'Târsta do 'duma. 'Čista 'lâna 'so, pu'tipaj!

Tonca: Smo **b'râvâ**, z'nâš, za'tu ni 'čydno, da 'râčâjo: »Šav'rinka dâr'zi t'ri **kan'tonâ** oŋ 'xišâ, čâ'târteŋa pa 'osu.« **Ma** 'čyj, 'zadnê **'bot** šeŋ ti 'dâla d'vâjstê jâjc, da mi u 'Târstê ki'piš 'ano 'žâjfo 'eŋo an 'litro **pât'roâ**, da 'bomo ji'meļe 'lyč **al'meŋo** za **'feštâ**, 'eŋo nâ 'bomo 'xodļe spât z'ŋudaj 'koŋ ku'kušâ, ko nâ 'deļamo z 'mojin 'možen 'samo ot'rokâ. Šâ ta'ku jix 'jimamo v'râ 'dâsât. 'Eŋo 'zamâ 'šeŋ ti **ŋor'nala** an 'lep 'židan **'fâču ku'lur ka'fe** za na ŋ'lâvo. Kaj si mi pâr'nâsla?

Vanca: 'Čyj, 'Tonca, 'žâjfo 'eŋo **pât'roâ** 'šeŋ 'ti pâr'nâsla, **'fâču** za na ŋ'lavo pa 'nâ, 'zatu, ke 'toja 'jâjca so b'lâ ta'ku 'mikina, da šeŋ pru'dâjâla d've 'jâjci za 'ano, eŋo ta'ku mi jâ **z'mânkalo 'šoldou!**

Tonca: **Ma** kâj šr'âjaš, 'Vânca, 'târba **si ča'pâna oŋ št'riy**, 'fejca so 'fejca! 'Mikina 'ali vâl'lika, kaj ni usa'nâko?

Vanca: Z'nâš 'kâj, 'Tonca, ko ti ni p'raŋ, 'râceŋ 'tojin ku'kušân, 'nâj 'nusijo 'vâca 'jâjca!

Tonca: Ma 'vidi, 'vidi ti 'hŋo, a ta'ku, 'Vânca? Ti pa r'âci 'tojin **ši'horan** ŋor u 'Târstê, da za'radê 'hêx 'mojâ ku'kušâ si nâ 'bojo ras'tarŋalâ 'riti, o **'ben**, ta'ku, da znâš! **Ma** 'daj, 'daj, **ma** si 'čydna. **'Eko**, 'to jâ za p'lâco, **ma 'ben**, **'ben**, 'ala, ŋ'ren, z'boŋon!

2.2 Prevod besedila v knjižno slovenščino

Prvi prizor

Vanca: Ššš!!! Poglej te kokoši, vse so že razgreble! Kakšen nered so mi naredile po dvorišču! Bepo, Bepo, pojdi zapret kokoši, ker odhajam.

Tonca: Dober dan, bogdaj, Vanca. Zakaj tako kričiš? Slišati te je dol do Kopra. Bog pomagaj, kričiš, kot da je konec sveta.

Vanca: Tudi ti bi kričala. Pravkar sem pometla dvorišče, pa so mi kokoši že vse razmetale.² Uboga jaz!

Tonca: Uboga? Poglej jo, kam greš tako praznično oblečena?

Vanca: K svoji botri v Koper, pravzaprav k njeni snahi, ki je rodila pred enim tednom. Od kod pa si ti prišla?

Tonca: Iz Trsta sem prišla. Tako sem utrujena,³ da ne morem niti gledati.

Vanca: Ali nisi bila tudi včeraj v Trstu? Vraga, tebi ni nikoli dovolj!

Tonca: Ja, prav imaš, a včeraj sem samo nesla vreče čistega perila, ki sem ga oprala mojim gospem. Danes sem pa nesla prodat kruh. Skoraj celo noč sem mesila in pekla. Zgodaj zjutraj, ko je bila še tema, sem v jerbas dala še vroče hlebce, rogljiče, bige in sladek kruh. Naredila sem nekaj krhkih

2 Tudi 'umazale'.

3 Tudi 'naveličana'.

flancatov in mišk, a samo za moje gospe. Glej, nekaj mi jih je ostalo. Skrila sem jih zase, za malico, na, poskusi!

Vanca: Kako so dobre! V ustih se topijo. Si vanje dala tudi kaj vina?

Tonca: Seveda, brez vina ni nič!

Vanca: Kdor se spozna, se pač spozna.

Tonca: Poslušaj, Vanca, zadnjič si se potožila, da ima tvoj Bepo raztrgane čevlje, zato sem ti prinesla žebličke.

Vanca: Kako lepo, da si se spomnila name! Prav imaš, moj Bepo ima tako raztrgane čevlje, da spredaj kar zijajo.⁴

Tonca: Izvoli, Vanca.

Vanca: Ja, ja, ti so pravi, so ravno prav veliki. Kaj imaš še v torbi?

Tonca: Tu imam še ene dolge moške spodnje hlače.

Vanca: Mati božja, kako so lepe in tople. Veš kaj, ne bi bilo slabo, da bi jih vzela za mojega Bepa. Ubogi, vedno je mrzel kot rog.⁵ Koliko ti moram plačati za žebličke in spodnje hlače?

Tonca: Dobro, naj ti bo. Daj mi petnajst jajc.

Vanca: Počakaj, počakaj, grem ponje. Poglej, dam ti deset jajc, več jih nimam, tudi kokoši so v tej vročini začele trmoglaviti, ne nesejo več toliko!

Tonca: Vanca, dobro, naj ti bo, ker si to ti. Glej, tu ti pustim tudi *hroštrole* in rogljiček, ki mi je ostal. Da ne nosim domov, da ne boš rekla, da sem hudobna. Zdaj je čas, da grem.

Drugi prizor

Tonca: Jezus marija, skoraj bi pozabila, zakaj sem prišla. Pred prazniki, ko si šla prodajat z oslom v Trst, sem ti dala tudi jaz dvajset jajc. Se spomniš?

Vanca: Seveda se spomnim, Tonca. Takrat sem imela dober dan! V dveh urah sem prodala več kot tristo jajc, ki sem jih nabrala po Istri. Bila sem celo v Vižinadi, veš? Takrat sem si kupila te čevlje. Po poti sem spletla te nogavice; eno od doma do Trsta in drugo od Trsta do doma. Iz čiste volne so, potipaj!

Tonca: Dobre smo, veš, zato ni čudno, da pravijo: »Šavrinka drži tri vogale od hiše, četrtega pa osel.« Poslušaj, zadnjič sem ti dala dvajset jajc, da mi v Trstu kupiš milo in liter petroleja, da bomo imeli luč vsaj med prazniki in da nam ne bo treba hoditi spat s kokošmi, sicer z možem samo delava otroke. Saj jih imava že deset. Zase sem naročila svileni ruto rjave barve. Si mi jo prinesla?

Vanca: Poslušaj, Tonca, milo in petrolej sem ti prinesla, rute pa ne, ker so bila tvoja jajca tako majhna, da sem prodajala dve jajci za eno in mi je zmanjkalo denarja!

⁴ Čevlji so tako raztrgani (odprti), da izgledajo kot odprta (lačna) usta.

⁵ Morda je primerjava nastala v zvezi z boškarinom, ker je njegovo telo vedno vroče, rogovi pa izjemno mrzli.

- Tonca: Kaj govoriš, Vanca, verjetno so te čarovnice uročile, jajca so jajca! Majhna ali velika, ali ni vseeno?
- Vanca: Veš kaj, Tonca, če ti ni prav, reci tvojim kokošim, naj nesejo večja jajca!
- Tonca: Poglej, poglej jo, a tako, Vanca? Ti pa reci tvojim gospem v Trstu, da si zaradi njih moje kokoši ne bodo raztrgale riti; tako, da veš! Daj, daj, kako si čudna. Na, to je za plačilo, dobro, dobro, grem, zbogom!

3 ROMANSKI JEZIKOVNI ELEMENTI V ŠAVRINSKEM DRAMSKEM BESEDILU

V pričujočem razdelku smo romanske jezikovne elemente zapisali po naslednjem vzorcu: samostalniki in pridevniki so predstavljeni v imenovalniku ednine moškega ali ženskega spola, glagoli v nedoločniški obliki, besedne zveze in kalki pa so zapisani kot v izvorniku. Romanizme, ki se v besedilu ponavljajo večkrat, smo analizirali ob prvi omembi. Obstoje istih romanizmov smo potrdili tudi v sosednjih istrskoslovenskih in hrvaških čakavskih govorih. Pri tem smo se opirali na narečjeslovne monografije in slovarje, ki so nastali na podlagi terenskih narečjeslovnih raziskav v istrskih krajih. Besedam smo določili prvi in zadnji vir izposoje ter ustreznico v knjižni italijanščini.

3.1 *ma*

Veznik *ma* 'ampak, a, pa, vendar, toda', ki se v besedilu pojavlja večkrat, poznajo tudi drugi slovenski istrski govori, npr.: *Ma 'nismuə š'li 'samuə zə 'ribe, smuə b'li p'lačət 'anka š'teuruə ...* 'A nismo šli samo zaradi rib, plačat smo šli tudi davke ...' v Dekanijah in: *Bubec uəd m'ježnarja se je 'šou spə'viət, ma na k'rajj je 'nekej 'məncou, da bĭ b'to še 'kej, ma da se bo'ji pə'viət* 'Mežnarjev sin se je šel spovedat in je na koncu nekaj mencal, da bi bilo še nekaj, a se boji povedati' na Škofijah (Todorović 2017a: 83, 204). Poznajo ga tudi hr. čak. govorniki v Istri, npr. *mă* v Boljunu in na Roveriji (Francetić 2015: 124; Kalčić – Filipi – Milovan 2014: 151). Prevzet je iz istr. ben. veznika *ma* 'ampak, a, toda' (VG 560); prim. trž. it. in knj. it. *ma* (Doria 342; ZING – CD-ROM). Zadnji vir besede je lat. prislov *māgis* 'bolj, več' (REW 5228; ESSJ II: 158) indoevropskega izvora (DELI – CD-ROM).

3.2 *ka'žin*

Samostalnik *ka'žin* 'zmeda, hrup' poznajo tudi hr. čak. govorniki, npr. *kažin* 'nered, zmeda' v Boljunu in na Roveriji (Francetić 2015: 124; Kalčić – Filipi – Milovan 2014: 151). Prevzet je iz istr. ben. *cafin* 'hrušč' poleg 'bordel' (VG 184); prim. trž. it. *cašin*, beneč. *casin* 'hrup, bordel' (Boerio 145) in vulg. it. *casino* 'zmeda, hrup' (Šlenc – CD-ROM); prim. tudi pog. it. besedno zvezo *fare casino* 'razgrajati' (Metka Furlan v pismu).

3.3 'kɔrta

Samostalnik 'kɔrta 'dvorišče' poznajo tudi drugi slovenski istrski idiomi, npr. 'kuɔrta v Dekanah, 'kuɔrta na Škofijah (Todorović 2017a: 154). Poznajo ga tudi tudi hr. čak. govori, npr. kûort v Boljunu (Francetić 2015: 111). Prevzet je iz istr. ben. *corte* 'dvorišče' (VG 254); prim. trž. it., beneč. in knj. it. *corte* (Doria 176; Boerio 200; ZING – CD-ROM). Zadnji vir besede je lat. *cohors* 'dvor, dvorišče' (REW 2032; DELI – CD-ROM).

3.4 'fin del 'mondo

Besedna zveza 'fin del 'mondo je prevzeta iz istr. ben. besedne zveze *fin del mondo* 'konec sveta' (VG 641), npr. *No sarà miga la fin del mondo* 'Saj ni konec sveta' (VG 641); prim. knj. it. *fine del mondo* (ZING – CD-ROM).

3.5 'anka

Veznik 'anka 'tudi' poznajo tudi drugi istrskoslovenski govori, npr. 'anka v Sv. Antonu (Jakomin 1995: 12) in: *Ma u'čitál, ma 'kaj nà z'nate, da 'anka 'čuk ja an 'tić?* 'Učitelj, ali ne veste, da je tudi čuk ptič?' v Novi vasi nad Dragonjo (Todorović – Koštiál 2014: 38). Poznajo ga tudi hr. čak. govori, npr. *ânka* v Boljunu (Francetić 2015: 22) in *ânka* na Roveriji (Kalčić – Filipi – Milovan 2014: 151). Prevzet je iz istr. ben. *anca* 'tudi' (VG 22); prim. trž. it. in beneč. *anca* (Doria 26; Boerio 33) ter knj. it. *anche* (ZING – CD-ROM). Cortelazzo in Zolli pravita, da beseda še nima pojasnjenege izvora (DELI – CD-ROM), Meyer-Lübke pa besedo izvaja iz vulg. lat. besede *anque* 'tudi' (REW 488).

3.6 šporki'ňat

Glagola *šporki'ňat* 'umazati', s pripono -iň-, hr. čak. govori ne poznajo, uporabljajo pa njemu sorodno različico, npr. *šporkàti* v Funtani (Selman 2006: 190), *šporkàti* na Roveriji (Kalčić – Filipi – Milovan 2014: 274). Prevzet je iz istr. ben. *sporcar* 'umazati' (VG 1078); prim. trž. it. in beneč. *sporcar* (Doria 670; Boerio 693) ter knj. it. *sporcare* 'umazati' (ZING – CD-ROM). Prim. tudi *zbež'ňat* 'preluknjati': *U 'lyjĵ se je to'vaja zbež'ňala* 'V lugu se je prt preluknjal' na Škofijah (Todorović 2017a: 85). Glagol *šporki'ňat* je sestavljen iz romanske osnove *sporc-*, pripone -iň- in domačega nedoločniškega obrazila -at. Beseda izvira iz lat. *spūrcāre* (REW 8193) iz pridevnika *spūrcus* (REW 8194; DELI – CD-ROM).

3.7 'fešten

Pridevnik 'fešten 'prazničen' poznajo tudi v drugih krajih slovenske Istre, npr. 'feštna (ž. sp.) v Novi vasi nad Dragonjo, 'fešten (m. sp.) v Padni (Todorović – Koštiál 2014: 108). Uporabljajo ga tudi v hrvaški Istri, npr. *fešni* (ed. m. sp.) v Tinjanu in *fěšna* (ed. ž. sp.) v Pićanu (LAIČaGgr 645). Predloga 'fešta je prevzeta iz istr. ben. *festa* 'praznik' (VG 369); prim. trž. it., beneč. in knj. it. *festa* 'praznik' (Doria 229; Boerio 266; ZING – CD-ROM). Romanski osnovi *fest-* so slovenski

istrski govorniki dodali pridevniško pripono *-en* (m. sp.) oz. *-na* (ž. sp.). Beseda izhaja iz lat. *fēsta* 'praznik' (REW 3267), ki je mn. od *fēstu(m)* (DELI – CD-ROM).

3.8 *Ot 'kot pa si ti 'zajdla?*

Poved *Ot 'kot pa si ti 'zajdla?* je kalk po it. *Da dove sei spuntata?* 'Od kod pa si se vzela?' Nekateri slovenski istrski govorniki za glagol 'vziti, vzhajati', knj. it. 'spuntare' (Šlenc – CD-ROM), uporabljajo glagol *zaj'devat* oz. *zajd'javat*, npr. *zaj'deva 'lyna* 'luna vzhaja' v Krkavčah (Todorović 2015b:58) in *'luna zajd'jaua* 'luna vzhaja' v Dekanijah (Todorović 2017a: 92). Knj. it. glagol *spuntare* lahko pomeni 'pokazati se', prim. *spuntare – l'atto dell'apparire, venir fuori* 'prikazati se, priti ven' (DELI – CD-ROM).

3.9 *š'tufa*

Pridevnik *š'tufa* 'naveličana'⁶ poznajo tudi drugi istrskoslovenski govorniki, npr. v m. sp. *š'tef* v Sv. Antonu (Jakomin 1995: 125). Uporabljajo ga tudi govorniki hr. čak. narečja, npr. *š'tuf* v Boljunu in na Roveriji (Francetić 2015: 277; Kalčić – Filipi – Milovan 2014: 278). Prevzet je iz istr. ben. *stufu* 'naveličan' (VG 1114); prim. trž. it., beneč. in knj. it. *stufu* 'naveličan' (Doria 702; Boerio 729; ZING – CD-ROM). Beseda izhaja iz vulg. lat. glagola **extuphāre* 'greti', ki je prilagoditev gr. *ek-týphein* 'prekaditi, zakaditi, očrniti' iz *týphos* 'dim, para' (Vinja 233).

3.10 *'nānka*

Prislov *'nānka* 'sploh ne, nikakor ne' je razširjen tudi v drugih govornih slovenske Istre, npr. *'nānka* v Sv. Antonu (Jakomin 1995: 78), *'nānka* v Dekanijah: *U K'ūāpr-jā 'nisān čou 'ane slo'venske bi'siade, 'nānka pā dā'maće ne, 'samūā ta'fānskuā* 'V Koprju nisem slišal ene slovenske besede, niti po domače ne, samo italijansko' (Todorović 2017a: 204). To besedo poznajo tudi hr. čak. govorniki, npr. *nānka* v Boljunu (Francetić 2015: 144), *nānka* na Roveriji (Kalčić – Filipi – Milovan 2014: 170). Prevzeta je iz istr. ben. *nanca, nanche* 'sploh ne, nikakor ne' (VG 670); prim. trž. it. *nanca* (Doria 396) in knj. it. *neanche* (ZING – CD-ROM). Izraz je zanikana oblika izraza *anche* iz vulg. lat. **anque* 'tudi' (prim. etimologijo 3.5) z *nēc* 'niti' (REW 5868) iz *ně* 'ne' (DELI – CD-ROM).

3.11 *'oščā*

Medmet *'oščā* 'vraga!' poznajo tudi drugi govorniki v Istri, npr. hr. čak. *oštija*. Prevzet je iz istr. ben. *ostia* 'oštja, vraga' (VG 714), prim. trž. it. *ostia* (Doria 417), vulg. it. izraz *ostia* 'oštja, vraga' (Šlenc – CD-ROM) in knj. it. *ostia* 'darovana žrtev, hostija, kletvica'. Zadnji vir besede je učeni lat. izraz *hōstia(m)* 'žrtev, ki so jo darovali bogovom', od 4. stol. dalje 'kruh, ki so ga darovali med mašo', kasneje tudi 'kletvica'; najverjetneje iz dejanja »priseči na hostijo« (DELI – CD-ROM).

6 Tudi 'utrujen'.

3.12 *'maj*

Prislov *'maj* 'nikoli' poznajo tudi drugi slovenski istrski govori, npr. *maj* v Novi vasi nad Dragonjo in Padni (Todorović – Koštiál 2014: 56) in v Sv. Antonu (Jakomin 1995: 69). Prevzet je iz istr. ben. *mai* 'nikoli' (VG 569); prim. trž. it., beneč. in knj. it. *mai* (Doria 348; Boerio 385; ZING – CD-ROM). Za etimologijo gl. 3.1.

3.13 *'ruba*

Samostalnik *'ruba* 'oblačilo' (tudi 'stvar, blago') je prisoten tudi v drugih slovenskih istrskih krajih, npr. *'ruba* v Sv. Antonu (Jakomin 1995: 108), *'rubã* v Krkavčah (Todorović 2015b: 113). Poznajo ga tudi čak. govorniki v hrvaški Istri, npr. *rõba* 'oblačilo' v Boljunu in na Roveriji (Francetić 2015: 235; Kalčić – Filipi – Milovan 2014: 170). Prevzet je iz istr. ben. *roba* 'oblačilo, stvar' (VG 890); prim. beneč. in knj. it. *roba* (Boerio 579; ZING – CD-ROM). Romanska beseda *roba* je bila izposojena iz stvn. *rauba* 'oblačilo, oklep' (ESSJ III: 188).

3.14 *ši'ñora*

Samostalnik *ši'ñora* 'gospa' poznajo tudi drugi slovenski istrski govori, npr. *ši'njora* v Sv. Antonu (Jakomin 1995: 120), in hrvaški istrski govori, npr. *šinjora* na Roveriji (Kalčić – Filipi – Milovan 2014: 268). Izraz *signora* 'gospa' (VG 1029) je v novejšem času prisoten tudi v istr. ben. govorih, a gre najverjetneje za besedo, prevzeto iz knj. it. *signora* 'gospa' (ZING – CD-ROM), saj istrskobeneški govorniki pogosteje uporabljajo izraz *siora* (VG 1033). Gre za žensko slovnično obliko k *šjor* iz lat. *sēnior* 'star, gospod' (REW 7821; DELI – CD-ROM), izvorno primerika k *sēnex* 'star' (REW 7819).

3.15 *ma'renda*

Samostalnik *ma'renda* 'malica' uporabljajo v vseh slovenskih istrskih govorih, npr. *mã'renda* v Padni in Svetem Petru (Todorović – Koštiál 2014: 120), *ma'renda* v Borštu in na Tinjanu, *ma'rendã* v Krkavčah (Todorović 2015b: 122), *ma'renda* v Dekanih, *mar'enda* na Škofijah (Todorović 2017a: 179). Poznajo ga tudi hr. čak. govorniki, npr. *marienda* v Boljunu (Francetić 2015: 127), *marenda* na Roveriji (Kalčić – Filipi – Milovan 2014: 80). Prevzet je iz istr. ben. *marenda* 'malica' (VG 592), prim. trž. it. in beneč. *marenda* (Doria 360; Boerio 398) in knj. it. *merenda* (ZING – CD-ROM). Izraz izhaja iz lat. *mērēnda* 'malica' (REW 5521).

3.16 *pla'ñer*

Samostalnik *pla'ñer* 'jerbas' uporabljajo tudi v drugih slovenskih istrskih govorih, npr. *pla'ñer* v Borštu in Krkavčah (Todorović 2015b: 112), *pl'eñjer* v Sv. Antonu (Jakomin 1995: 93), *pli'ñer* v Dekanih (Todorović 2017a: 164). Beseda pripada avtohtonemu narečju, ki so ga v Istri govorili pred prihodom Benečanov; prim. terg. *planer* in *plenier* 'jerbas' (VG 804). Nastala je po križanju latinske besede

panarium ‘jerbas’ (REW 6187) s *planus* (REW 6581) ‘raven’ ali *plēnus* ‘poln’ (REW 6596), obe indoevropskega izvora (DELI – CD-ROM).

3.17 *kor'net*

Samostalnik *kor'net* ‘kruh v obliki rogljička’ poznajo tudi v drugih slovenskih istrskih krajih, npr. *kor'net* v Borštu (Todorović 2015b: 120), *kor'net* na Škofijah in v Dragonji (Todorović 2017a: 176; Todorović 2015a: 147) ter *k(o)r'netce*⁷ ‘oblika kruha’ v Sv. Antonu pri Kopru (Jakomin 1995: 57). V hr. čak. govorih npr. *kornèt* v Boljunu (Francetić 2015: 101). Prevzet je iz istr. ben. *corneto* ‘kruh v obliki roga’ (VG 252); prim. beneč. *cornèto* in knj. it. *cornetto* ‘rogljiček’ (ZING – CD-ROM). Izraz je manjšalnica istr. ben. izraza *corno* ‘rog’ (VG 253) iz lat. *cōrnu* ‘rog’ (REW 2240) indoevropskega izvora (DELI – CD-ROM).

3.18 *'biya*

Samostalnik *'biya* ‘biga’⁸ poznajo tudi v drugih slovenskih istrskih krajih, npr. *'biya* v Novi vasi nad Dragonjo (Todorović – Koštiál 2014: 117), *'biya* v Dekanah in na Škofijah (Todorović 2017a: 176). V čakavskem narečju Istre npr. *bíga* v Boljunu ‘hlebček, podoben žemlji, sestavljen iz dveh delov’ (Francetić 2015: 11) in *biga* na Roveriji (Kalčić – Filipi – Milovan 2014: 92). Prevzet je iz istr. ben. *biga* ‘biga’ (VG 91). Izraz izhaja iz *bīgam*, ki je sinkopirana različica lat. *biiūga(m)*, kar je v antičnem času označevalo kočijo z dvema kolesoma; prim. knj. it. *biga* ‘dvokolesni voz z dvovprego’ (Šlenc – CD-ROM). V italijanskih narečjih se je za to besedo razvilo več pomenov, med njimi tudi ‘biga’ (DEI I: 515–516; ESSJ I: 20).

3.19 *kun'cân k'rex*

Besedno zvezo *kun'can k'rex* ‘sladek kruh’ poznajo tudi drugi govori v slovenski Istri, npr. *kon'can k'rex* v Novi vasi nad Dragonjo in Padni (Todorović – Koštiál 2014: 117), *kun'can k'rax* v Dekanah, *kon'can krax* na Škofijah (Todorović 2017a: 176), *kon'can k'rex* v Borštu (Todorović 2015b: 120). Prevzeta je po trž. it. besedni zvezi *pan conzà* ‘začinjen kruh’ (VG 727); prim. istr. ben. glagol *consar* ‘zabeliti’ (VG 242). Istr. slov. *kun'can k'rex* je hibridna besedna zveza, sestavljena iz hibridne besede *kun'can* in domačega izraza *k'rex*. Pri prevzemu je prišlo do semantičnega premika zabeljen – sladek kruh. Istrskoslovenski govorniki so položaj pridevnika (pred samostalnikom) prilagodili skladnji svojega narečja.

3.20 *'ano 'mâlo*

Besedna zveza z *'malo* ‘malo’, npr. *na 'malò* na Škofijah (Todorović 2017a: 134), *'ano 'malo* v Borštu (Todorović 2015b: 60), je kalk po istr. ben. besedni zvezi

7 Manjšalnica.

8 Pecivo iz bele moke, sestavljeno iz manjših, med seboj sprijetih kosov (SSKJ).

un poco ‘malo’ (Todorović 2016a: 62); prim. knj. it. *un pò* ‘malo’ (DELI – CD-ROM).

3.21 *x'roštola*⁹

Samostalnik *x'roštola* ‘krhko ocvrto istrsko pecivo posuto s sladkorjem v prahu’ poznajo vsi istrski govori, v oblikah *x'roštola* v Novi vasi nad Dragonjo in Svetem Petru, *x'roštola* v Padni (Todorović – Koštiál 2014: 119), *x'roštola* v Borštu (Todorović 2015b: 122). Z vzglasnim *g* in *k* ga uporabljajo tudi čakavski govorniki v Istri, npr. *gròštula* in *kròštula* na Roveriji (Kalčić – Filipi – Milovan 2014: 88, 130). Prevzet je iz istr. ben. *cròstolo* ‘krhko ocvrto pecivo, posuto s sladkorjem’ (VG 271). Izraz izhaja iz stare italijanske besede *crùstula* ‘pogača’ (Manzini – Rocchi 60) z virom v lat. *crùstulum* ‘sladki piškoti’ (REW 2347).

3.22 *fritola*

Samostalnik *fritola* ‘miška’ poznajo slovenski in hrvaški istrski govori. V slovenski Istri npr. *fritola* v Borštu, *fritla* v Krkavčah (Todorović 2015b: 122), *fritla* v Novi vasi nad Dragonjo, Padni in Svetem Petru (Todorović – Koštiál 2014: 119). V čakavskem narečju npr. *fritula* v Boljunu (Francetić 2015: 57). Prevzet je iz istr. ben. *fritola* ‘miška’ (VG 406); prim. beneč. *fritola* (Boerio 288). Izraz beneškega izvora izhaja iz poznolatinske besede *friçtulae* (mn.) (DELI – CD-ROM), izpeljane iz participa *friçtus* (Metka Furlan v pismu) glagola *friçere* ‘cvreti, pražiti’ (REW 3509).

3.23 *'bot*

Prislov *'bot* poznajo tudi drugi slovenski istrski govori: *'buot* ‘krat’ na Škofijah, npr. *već 'buoto* ‘večkrat’ (Todorović 2017a: 84), *bot* v Padni, npr. *'pərvi 'bot* ‘prvič’ (Todorović – Koštiál 2014: 41). Bezljaj navaja, da izraz poznata tudi gor. in ben. narečje, in (po Mende 1956) opozarja na furl. *un bòt* ‘prvič’, kar je bilo sprejeto iz stvn. *bot* ‘zapoved’ k *bieten* ‘nuditi’. Bezljaj (po Striedter-Tempsovi) tudi beleži, da je zaradi začetnega slovenskega *b* možno, da je bil zahodnoslovenski izraz sprejet z romanskim posredovanjem (ESSJ I: 35).

3.24 *'lãmàntat sà*

Glagol *'lamentat se* ‘pritoževati se’ je razširjen tudi v hr. čak. govorih, npr. *lamentati se* v Funtani (Selman 2006: 44), *lamentät se* v Boljunu (Francetić 2015: 114) in *lamentät se* na Roveriji (Kalčić – Filipi – Milovan 2014: 140). Prevzet je iz istr. ben. *lamentar se* ‘pritoževati se’ (VG 523), prim. beneč. *lamentar se* (Boerio 358) in knj. it. *lamentarsi* ‘pritoževati se’. Beseda izhaja iz lat. glagola *lamëntäre* ‘tožiti’ (REW 4867), izpeljanega iz *lamëntu(m)* ‘tožba, pritožba’ (DELI – CD-ROM).

9 Istrskoslovenski govorniki imajo v vzglasju fonem *x-*, ki mu v pogovorni slovenščini na Primorskem ustreza *k-*, tj. *kroštola*.

3.25 *šimàn'cin*

Samostalnik *šimen'cin* 'žebliček za čevlje' poznajo tudi drugi slovenski istrski govori, npr. *šemen'cin* na Škofijah (Todorović 2017a: 169). Izraz poznajo tudi čakavski govori v Istri, npr. *šimencîn* na Roveriji (Kalčić – Filipi – Milovan 2014: 267). Izraz je najverjetneje prevzet iz trž. it. *semenzina* 'žebliček' (Doria 610), saj *semenzina* v istrobeneščini pomeni le 'zdrob, testenine za juho' (VG 999). Benečansko narečje s tem izrazom označuje kakršnen koli zelo droben predmet (Boerio 643); prim. knj. it. *semenza* 'žeblički za čevlje' (Šlenc – CD-ROM). Beseda izhaja iz vulg. lat. besede *sēmēntia* 'setev' (DELI – CD-ROM) iz lat. *sēmēn* 'seme' (REW 7802), ki ima indoevropski koren *sē-* 'sejati' (DELI – CD-ROM).

3.26 *Ma ki 'lepo*

Poved *Ma ki 'lepo* je kalk po knj. it. *Ma che bello* 'Oh, kako lepo!', prim. istr. ben. *Che bel che canti* 'Kako lepo poješ' (VG 84). – Istr. slov. *ki* je polivalentna beseda, ki ima lahko vlogo (kot v obravnavani povedi) prislova; oziralnega zaimka »ki«, npr. *žaná, ki ja dojlila* v Novi vasi nad Dragonji, *'uni, ki redi'ta* 'tisti, ki deduje' v Padni (Todorović – Koštiál 2014: 89, 99); vzročnega veznika »ker«, npr. *da na 'muore živjet za'tu, kĵ no'beden 'neće mrət ...* 'da ne more živeti, ker noče nihče umreti ...' (Todorović 2017a: 84); časovnega veznika »ko«, npr. *'Puole, kĵ je far 'riekō ...* 'Potem ko je duhovnik rekel ...' na Škofijah (Todorović 2017a: 83), *Ano 'lieto, kĵ je blō ve'likō po'mankañe ...* 'Nekega leta, ko je bilo veliko pomanjkanje ...' (Todorović 2017a: 84); primerjalnega veznika »kot«, npr. *Váč kĵ je suj, vác se ya buj!* 'Bolj kot ti je blizu, bolj se ga boj' (Todorović 2017a: 80) idr.

3.27 *'jušto*

Pridevnik *'jušto* 'pravšnji, točen, pravilen' (tudi 'pravičen') poznajo tudi drugi slovenski istrski govori, npr. *'jušto* v Borštu, *'jušto* v Krkavčah (Todorović 2015b: 126), *'jušto* v Novi vasi nad Dragonjo in Sv. Petru, *'jyšto* v Padni (Todorović – Koštiál 2014: 123). Poznajo ga tudi hr. čak. govori, npr. *jüšt* 'točen, pravšnji' na Roveriji (Kalčić – Filipi – Milovan 2014: 103). Prevzet je iz istr. ben. *justo* 'točen, pravšnji' (VG 519; Todorović 2016b: 105); prim. beneč. in knj. it. *giusto* (Boerio 309; ZING – CD-ROM). Beseda izvira iz lat. *jūstus* 'pravičen' (REW 4635; DELI – CD-ROM).

3.28 *'borša*

Samostalnik *'borša* 'torba, torbica' poznajo vsi slovenski istrski idiomi, npr. *'borša* v Sv. Antonu (Jakomin 1995: 17), *'boršã* v Krkavčah, *'borša* v Borštu in na Tinjanu (Todorović 2015b: 117), *'borša* v Padni (Todorović – Koštiál 2014: 113), *'borša* v Dekanih in na Škofijah (Todorović 2017a: 171). Izraz poznajo tudi hr. čak. govori v Istri, npr. *bûorša* v Funtani (Selman 2006: 21), *buorša* v Boljunu (Francetić 2015: 20), *bôrša* na Roveriji (Kalčić – Filipi – Milovan 2014: 33). Prevzet je iz istr. ben. *borsa* 'torba, torbica' (VG 107); prim. trž. it., beneč. in knj. it. *borsa* (Doria 87; Boerio 93;

ZING – CD-ROM). Beseda izhaja iz lat. *býrsa* (REW 1432) ‘usnje, usnjena torba’ oz. iz ljudske različice *býrsa(m)*, ki izvira iz gr. *býrsa* ‘usnje’ (DELI – CD-ROM).

3.29 *bun'dântà*

Samostalnik *bun'dante* ‘spodnje hlače’ je razširjen tudi v drugih govorih slovenske Istre, npr. *bon'dante* v Borštu, *mə'dante* na Tinjanu, *'bo'dânte* v Krkavčah (Todorović 2015b: 114), *bo'dante* v Dragonji (Todorović 2015a: 141), *bon'dante*, *bo'dante*, *bu'dante* v Novi vasi nad Dragonjo, *bun'dante* v Padni in *bu'dante* v Svetem Petru (Todorović – Koštiál 2014: 110). Poznajo ga tudi hr. čak. govori, npr. *budânte* in *budânti* na Roveriji (Kalčić – Filipi – Milovan 2014: 41). Prevzet je iz istr. ben. *budande*, *bundande* ‘spodnje hlače’ (VG 125; Todorović 2017b: 258); prim. beneč. *mudande* (Boerio 431) in knj. it. *mutande* (ZING – CD-ROM). Beseda izhaja iz lat. glagola *mūtāre* ‘menjati’ (REW 5785) oz. iz gerundija *mutāndu(m)* ‘ki se mora menjati’. Srednjeveški samostalnik *mutānda* je označeval ‘oblačila za menjavo’ (DELI – CD-ROM).

3.30 *sə sà (u tɛ ɣur'kutɛ) 'xitlā u pun'tilā*

Besedna zveza *sà 'xitāt u pun'tilā* ‘trmoglaviti, trmariti’ je hibridni kalk po it. *mettersi in puntiglio* ‘trmoglaviti’ (<http://www.treccani.it/vocabolario/puntiglio/>). Te dikcije v razpoložljivem hr. čak. in istr. slov. dialektološkem gradivu nismo zasledili. Hr. čak. govori poznajo (v Boljunu) le glagol *pūntiljät se* ‘trmariti’ (Francetić 2015: 220).

3.31 *'fešta*

Samostalnik *'fešta* ‘praznik’ poznajo v vseh slovenskih istrskih krajih, npr. *'fešta* v Novi vasi nad Dragonjo, Padni in Svetem Petru (Todorović – Koštiál 2014: 64), *'feštā* v Krkavčah, *'fešta* na Tinjanu (Todorović 2015b: 69), *f'ješta* v Dekanijah in na Škofijah (Todorović 2017a: 139). Uporabljajo ga tudi v hrvaški Istri, npr. *fěšta* v Funtani, *fešta* v Boljunu (Francetić 2015: 52), *fěšta* na Roveriji (Kalčić – Filipi – Milovan 2014: 76). Prevzet je iz istr. ben. *fešta* ‘praznik’ (VG 369); prim. trž. it., beneč. in knj. it. *fešta* (Doria 229; Boerio 266; ZING – CD-ROM). Beseda izvira iz lat. *fěsta* (REW 3267), množinske oblike od *festu(m)* ‘praznik’ (DELI – CD-ROM).

3.32 *'tābot*

Prislov *'tabot* ‘takrat’ poznajo tudi v drugih slovenskih istrskih krajih, npr. *'tabot* v Novi vasi nad Dragonjo in Svetem Petru (Todorović – Koštiál 2014: 37, 55), *'tabat* na Škofijah (Todorović 2017a: 87). Izraz je sestavljen iz domačega zaimka *ta* in romanizma *bot*. Za etimologijo gl. 3.23.

3.33 *žər'nāda*

Samostalnik *žər'nada* ‘enodnevní zaslužek’ poznajo tudi v drugih slovenskih istrskih vaseh, npr. *žor'nāda* v Krkavčah, *žər'nada* v Novi vasi nad Dragonjo in

žor'nada v Borštu (Giljanović 2011: 278). Poznajo ga tudi čak. govori v hrvaški Istri, npr. *žurnâda* 'zaslužek enega dne, dnina' v Boljunu in na Roveriji (Francetić 2015: 333; Kalčić – Filipi – Milovan 2014: 344). Izraz je prevzet iz istr. ben. *zor-nada*, *zurnada* 'dan, enodnevni zaslužek' (VG 1268, 1273); prim. trž. it. *giornada* in *zornada* (Doria 259, 821), beneč. *zornada* 'dan, dnina' in *andar a zornada* 'iti po enodnevni zaslužek' (Boerio 821), knj. it. *giornata* 'enodnevni zaslužek, dan'. Izhodišče rom. leksema je tvorjenka **giornata* 'čas enega dneva' iz lat. prid. (*tempus*) *diurnum* k lat. *diēs* 'dan' (ESSJ IV: 481).

3.34 *x'lâče*

Samostalnik *x'lâče* 'nogavice' (v ed. *x'lača*) poznajo tudi drugi slovenski istrski idiomi, npr. *x'lâče* v Novi vasi nad Dragonjo, Padni in Svetem Petru (Todorović – Koštiál 2014: 111), *x'lâčâ* v Krkavčah, *x'lâče* na Tinjanu (Todorović 2015b: 115), *x'lâče* v Dekanih, *x'lâče* na Škofijah (Todorović 2017a: 168). Izraz je starejša romanska izposojenka iz srlat. *câlcea* 'nogavica' k *calceus* 'čevelj, škorenj' (REW 1495; DELI – CD ROM). Bezljaj (po Koštiálu) navaja, da je zaradi vzglasnega *h*- možno, da je bila beseda sprejeta iz stvn. *kolzo* 'noga, nogavica' (ESSJ I: 195).

3.35 'čista 'lâna

Besedna zveza 'čista 'lana 'čista volna' je hibridna, prevzeta po knj. it. *pura lana*, pri kateri je it. pridevnik *pura* nadomeščen z domačim 'čista.

3.36 *b'râva*

Pridevnik *b'rava* 'dobra, sposobna' pozna večina slovenskih istrskih idiomov, npr. v m. sp. *b'ravę* v Padni, *b'ravę* v Svetem Petru (Todorović – Koštiál 2014: 124), *b'ravę* v Borštu (Todorović 2015b: 126), *b'ravi* v Dekanih, *b'ravi* na Škofijah (Todorović 2017a: 185). Uporabljajo ga tudi hr. čak. govori, npr. *brâf* in *brâvi* v Boljunu (Francetić 2015: 15). Prevzet je iz istr. ben. *bravo* 'dober, sposoben' (VG 114; Todorović 2016a: 175); prim. trž. it., beneč. in knj. it. *bravo* 'dober, sposoben, pošten' (Doria 90; Boerio 98; ZING – CD-ROM). Beseda najverjetneje izhaja iz latinske besede *barbârus* 'divji' (REW 945) preko govorjene latinske besede **brabu(m)* (DELI – CD-ROM).

3.37 *kan'ton*

Samostalnik *kan'ton* 'vogal' poznajo tudi v hr. čak. govori, npr. *kantûon* v Boljunu (Francetić 2015: 86) in *kantûn* na Roveriji (Kalčić – Filipi – Milovan 2014: 109). Prevzet je iz istr. ben. *canton* 'vogal' (VG 130); prim. trž. it. in beneč. *canton* (Doria 124; Boerio 130) ter knj. it. *canto* in *cantone* 'vogal' (ZING – CD-ROM). Izraz je izpeljanka na *-on* iz *canto* 'vogal', ki izvira prek lat. *cânthu(m)* iz gr. *kanthós* 'kotiček očesa' keltskega izvora (DELI – CD-ROM).

3.38 *al'meno*

Prislov *al'meno* 'vsaj' poznajo tudi hr. čak. govori, npr. *almèno* v Funtani (Selman 2006: 15) ter *almèno* v Boljunu (Francetić 2015: 2) in na Roveriji (Kalčić – Filipi – Milovan 2014: 22). Prevzet je iz knj. it. *almeno* 'vsaj' (ZING – CD-ROM), ki je sklop iz *al meno*, ta pa iz lat. *minus* 'manj' (REW 5594) k *minor* 'manjši' (REW 5592), ki ima izvor v indoevropskem korenu **men-*, ki je izražal majhnost (DELI – CD-ROM).

3.39 *ȝor'nat*

Glagola *ȝor'nat* 'ukazati, naročiti' z vzglasnim soglasnikom *ȝ-* v drugih slovenskih istrskih krajih (na podlagi razpoložljivega dialektološkega gradiva) ne beležimo. Bližnji slovenski in hrvaški istrski govori poznajo glagol *'ordinat*, npr. *ja 'ordnau* (pret. 3. os. ed; nedoločnik *'ordnat*) v Novi vasi nad Dragonjo (Todorović – Koštiál 2014: 37), *ordinàt* v Boljunu (Francetić 2015: 165) in *ordinàti* na Roveriji (Kalčić – Filipi – Milovan 2014: 186). Prevzet je iz istr. ben. predloge *ordinar* 'ukazati, naročiti' (VG 707); prim. knj. it. *ordinare* 'ukazati, naročiti' (ZING – CD-ROM). Beseda izhaja iz lat. glagola *ōrdināre* 'ukazati' (REW 6090) iz lat. *ōrdine(m)* 'ukaz' (DELI – CD-ROM).

3.40 *'fäču*

Samostalnik *'fäčo* 'ruta' je razširjen v vseh slovenskih istrskih govorih, npr. *fe'čou* v Sv. Antonu (Jakomin 1995: 34), *'fäčo* v Novi vasi, *'fäču* v Padni, *'fäčo* v Svetem Petru (Todorović – Koštiál 2014: 112), *'fäčə* v Borštu, *'fäčo* v Krkavčah, *'fečou* na Tinjanu (Todorović 2015b: 116), *fi'čou* v Dekanijah, *fe'čou* na Škofijah (Todorović 2017a: 170). Poznajo ga tudi hr. čak. govori, npr. *fačûol* v Boljunu (Francetić 2015: 50), *facò* in *facòl* na Roveriji (Kalčić – Filipi – Milovan 2014: 75). Izraz izhaja iz istr. ben., ki za ta pojem pozna več variant, npr. *faciol*, *fazzuol*, *fazzol*, *fazolo* (VG 350, 364) 'ruta'; prim. beneč. *faciòl*, *fazzòl* in arh. *fazzuol* 'ruta' (Boerio 258, 264), trž. it. *fazuol* in *faziol* 'robec, ruta' (Doria 227) in knj. it. *fazzoletto* (ZING – CD-ROM). Prim. staro italijansko besedo *fazzuolo* 'brisača', ki izhaja iz vulg. lat. besede **faciòlu(m)* (DELI – CD-ROM), izpeljane iz lat. *fācies* 'obraz' (REW 3130).

3.41 *ku'lur ka'fe*

Besedno zvezo *ko'lor ka'fe* 'rjava barva' poznajo tudi drugi slovenski istrski govori, npr. *ku'lor ka'fe* v Svetem Petru (Todorović – Koštiál 2014: 82), in čak. govori, npr. *kolorkafè* na Roveriji (Kalčić – Filipi – Milovan 2014: 119). Izraz je kalk po istr. ben. besedni zvezi *color cafè* 'rjava barva' (VG 140; Todorović 2016a: 122), prim. trž. it. *color cafè* (Doria 107).

3.42 *'litro*

Samostalnik *'litro* 'liter' poznajo tudi drugi slovenski istrski govori, npr. *'litro* v Svetem Petru (Todorović – Koštiál 2014: 131), *'litro* v Krkavčah (Todorović 2015b: 111), *'litro* v Dragonji (Todorović 2015a: 159). Izraz je prevzet iz istr. ben.

litro (Todorović 2016a: 182); prim. trž. it. in knj. it. *litro* 'liter' (VG 547; ZING – CD-ROM), ki izhaja iz fr. *litre* 'liter' (DELI – CD-ROM). Srlat. *litra* 'utež, mera' izvira iz gr. *litra* 'merilna enota' (ESSJ II: 145; DELI – CD-ROM).

3.43 *pàt'rolo*

Samostalnik *petrolo* 'petrolej, nafta' uporabljajo tudi v drugih slovenskih istrskih krajih, npr. *pàt'rolo* v Novi vasi in Svetem Petru, *pàt'rola* v Padni (Todorović – Koštiál 2014: 108), *pat'rolo* v Borštu (Todorović 2015b: 112), *pit'rolo* v Dekanah in *petrolo* na Škofijah (Todorović 2017a: 165). Uporabljajo ga tudi v hr. čak. narečju, npr. *petròlje* v Boljunu (Francetić 2015: 178) in *petròlijo* na Roveriji (Kalčić – Filipi – Milovan 2014: 197). Prevzet je iz istr. ben. *petrolo* 'petrolej, nafta' (Todorović 2017a: 165; Todorović 2015a: 139; IbLA 622); prim. trž. it. *petroio* in *petrolio* 'petrolej' (Doria 457) in knj. it. *petrolio* (Šlenc – CD-ROM). Beseda izhaja iz francoske besede *pétrole*, ki izvira iz srednjeveške latinske besede *petroleu(m)* (DELI – CD-ROM), ta pa je zložena iz besede *pētra* 'kamen' (REW 6445) in *oleum* 'olje' (REW 6054).

3.44 *z'mańkat*

Glagol *z'mańkat* 'zmanjkati' poznajo tudi druga slovenska narečja in knjižna slovenščina, prim. *zmanjkati*. V slovenski Istri npr. *z'mańka* (3. os. ed.) v Novi vasi nad Dragonjo in Padni (Todorović – Koštiál 2014: 54), *zməń'kavajuə* (3. os. mn.) v Dekanah (Todorović 2017a: 47). Izraz je prevzet iz istr. ben. *mancare* 'manjkati' (VG 579); prim. trž. it. *mancar* (Doria 353) in knj. it. *mancare* 'manjkati' (ZING – CD ROM). Bezljaj (ESSJ II: 167), opirajoč se na Skoka, navaja, da gre za staro izposojenko iz vulg. lat. Beseda izvira iz lat. prid. *mancus* 'pohabljen, slab, nepopoln' (REW 5285).

3.45 *šold(o)*

Samostalnik *šold(o)* 'denar', ki je pogosteje uporabljan v množinski obliki, tj. *šoldi* 'denar', poznajo tudi drugi slovenski istrski govori, npr. *šoldę* (mn.) v Novi vasi nad Dragonjo in Padni, *šoldə* (mn.) v Svetem Petru (Todorović – Koštiál 2014: 68), *šoldę* (mn.) v Krkavčah in na Tinjanu, *šolde* (mn.) v Krkavčah (Todorović 2015b: 75), *šoldę* (mn.) v Dekanah, *šoldj* (mn.) na Škofijah (Todorović 2017a: 118). Poznajo ga tudi hr. čak. govori, npr. *šoldi* (mn.) na Roveriji (Kalčić – Filipi – Milovan 2014: 273). Prevzet je iz istr. ben. *soldo* 'denar' (VG 1049); prim. beneč., trž. it. in knj. it. *soldo* (Boerio 671; Doria 648; ZING – CD-ROM). Beseda izhaja iz vulg. lat. *soldus* 'zlatnik' (REW 8069) iz lat. (*nummus*) *solidus* 'zlatnik' k prid. *solidus* 'masiven, trden, čvrst' (ESSJ III: 287; DELI – CD-ROM).

3.46 *si ča'pàna ət št'riy*

Poved *si ča'pàna ət št'riy* 'uročena si' je kalk po istr. ben. *ciapà de le strige*¹⁰ 'začaran, uročen biti' (VG 1107), npr. *la že ča'pada 'dej št'riyi* (3. os. ed.) v Sečovljah

¹⁰ Dobesedno 'ujet od čarovnic'.

(Todorović 2015a: 95). Poved je tvorjena z dvema romanskima besedama (ena je hibridna) in z dvema domačima elementoma.

3.47 *'eko*

Prislov *'eko* 'na, izvoli' uporabljajo tudi v drugih krajih slovenske Istre, npr. *eko* 'glej' v Sv. Antonu (Jakomin 1995: 33). Uporabljajo ga tudi hr. čak. govorcji, npr. *eko* v Funtani (Selman 2006: 28), *eko* v Boljunu (Francetić 2015: 38). Prevzet je iz istr. ben. *eco* 'na, izvoli' (VG 337); prim. trž. it. *eco* (Doria 217) in knj. it. *ecco* 'glej, na' (ZING – CD-ROM). Beseda izvira iz latinske besede *eccum* (REW 2824) 'glej' in je indoevropskega izvora (DELI – CD-ROM).

3.48 *'ben*

Prislov *'ben* 'dobro', ki se uporablja kot ojačevalec pomena, je prisoten v vseh slovenskih istrskih krajih, npr.: *'Ben, kør č'jeste ...* 'Dobro, kakor želite' in: *'Ben, 'buomo 'vidlj ka bō 'pəršlō uən* 'Dobro, videli bomo, kaj bo nastalo' na Škofijah (Todorović 2017a: 8586). Poznajo ga tudi hr. čak. govorcji, npr. *bēnj* v Boljunu (Francetić 2015: 10) in *bēn* na Roveriji (Kalčić – Filipi – Milovan 2014: 197). Prevzet je iz istr. ben. *ben* 'dobro' (VG 84); prim. beneč. in trž. it. *ben* (Boerio 759; Doria 67) ter knj. it. *bene* (ZING – CD-ROM). Beseda izhaja iz lat. prislova *bēne* 'dobro' (REW 1028), ki izvira iz lat. *bōnus* 'dober' (REW 1208; DELI – CD-ROM).

3.49 *'ala*

Medmet *'ala* 'dajmo, le, no' poznajo tudi drugi slovenski istrski govori, npr. *'alo* 'dajmo' v Sv. Antonu (Jakomin 1995: 11). Uporabljajo ga tudi hr. čak. idiomi, npr. *àle* v Funtani (Selman 2006: 15), *àla* v Boljunu (Francetić 2015: 2). Prevzet je iz istr. ben. *àla, àle* 'dajmo, le, no' (VG 129). Izraz izhaja iz francoskega *allez* 'dajmo, le, no' (Manzini – Rocchi 2), izvorno velelnika za 2. os. mn. glagola *aller* 'iti' (Metka Furlan v pismu).

4 SKLEP

V narečnem besedilu smo prepoznali 49 romanizmov. Največ besed, besednih zvez in kalkov je prevzetih iz istrskobeneškega narečja. Ti so velikokrat enaki tržaškoitalijanskim oblikam, zato je pogosto težko določiti natančen vir prevzema iz enega ali drugega narečja. Pri določanju vira prevzemanja je relevantna predvsem bližina oziroma interakcija govorov v stiku. Šavrinki sta uporabili pet knjižnih italijanskih izrazov, ki so v šavrinske kraje z drugimi prišli v novejšem času – najverjetneje prek množičnih občil –, in štiri starejše romanske izposojenke iz predbeneškega obdobja.

OKRAJŠAVE

arh.	arhaično, starinsko
ben.	beneško
beneč.	benečansko
ed.	ednina
fr.	francosko
gl.	glej
gor.	goriško
hr. čak.	hrvaško čakavsko
istr. ben.	istrskobeneško
istr. slov.	istrskoslovensko
knj. it.	knjižno italijansko
lat.	latinsko
m. sp.	moški spol
mn.	množina
os.	oseba
pog. it.	pogovorno italijansko
pret.	preteklik
prid.	pridevnik
prim.	primerjaj
rom.	romansko
srlat.	srednjelatinsko
stvn.	starovisokonemško
terg.	tergestinsko
trž. it.	tržaškoitalijansko
vulg. lat.	vulgarnolatinsko
vulg. it.	vulgarnoitalijansko
ž. sp.	ženski spol

VIRI IN LITERATURA

- Giljanović 2011** = Suzana Giljanović, *Leksikološko-etimološka analiza izbranih romanizmov v šavrinskih govorih: doktorska disertacija*, Filozofska fakulteta v Ljubljani, Ljubljana: [S. Giljanović], 2011. – Razmnoženo.
- IbLA** = Goran Filipi – Barbara Buršič Giudici, *Istrobeneški lingvistični atlas*, Zagreb: Dominović, 2012.
- LAIČaGgr** = Goran Filipi – Barbara Buršič Giudici, *Lingvistički atlas istarskih čakavskih govora* (gradivo).
- Logar 1996** = Tine Logar, *Dialektološke in jezikoslovne razprave*, ur. Karmen Kenda-Jež, Ljubljana: Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša – ZRC SAZU, 86–92, 386–389, 403–404.
- Mende 1956** = Manfred Mende, *Romanische Lehnwörter im Slowenischen*, Inaugural-Dissertation, Philosophische Fakultät der Freien Universität Berlin, 1956. – Tipkopis.
- Pucer 2005** = Ivana Milka Pucer, *Koštabona in Puče*, Puče: samozaložba, 2005.
- SLA 2016** = *Slovenski lingvistični atlas 2.1*, ur. Jožica Škofic, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2016.
- Todorović – Koštiál 2014** = Suzana Todorović – Rožana Koštiál, *Narečno besedje piranskega podeželja*, Koper: Univerzitetna založba Annales, 2014.
- Todorović 2015a** = Suzana Todorović, *Šavrinsko in istrskobeneško besedje na Piranskem*, Koper: Libris, 2015.
- Todorović 2015b** = Suzana Todorović, *Slovensko istrsko izrazje v zaledju Kopra*, Koper: Libris, 2015.
- Todorović 2016a** = Suzana Todorović, *Narečje v Kopru, Izoli in Piranu*, Koper: Libris, 2016.

- Todorović 2016b** = Suzana Todorović, Izrazi za medčloveške odnose, občutke in človekove lastnosti v narečnih idiomih slovenske Istre, *Jezikoslovni zapiski* 22 (2016), št. 2, 93–108.
- Todorović 2017a** = Suzana Todorović, *Narečna raznolikost v okolici Kopra: Dekani, Hrvatini, Škofije*, Koper: Libris, 2017.
- Todorović 2017b** = Suzana Todorović, Kako je čakulala Šavrinka?, v: *Šavrinka*, ur. Ingrid Celestina – Suzana Todorović, Koper: Libris, 2017, 241–261.

SLOVARJI

- Boerio** = Giuseppe Boerio, *Dizionario del dialetto veneziano*, Venezia: Giunti editore, 1856.
- DEI I** = Battisti Carlo – Alessio Giovanni, *Dizionario etimologico italiano*, Firenze: Berbera, 1975.
- DELI – CD-ROM** = Manlio Cortelazzo – Paolo Zolli, *Dizionario etimologico della lingua italiana: CD-ROM*, Bologna: Zanichelli, 1999.
- ESSJ I** = France Bezljaj, *Etimološki slovar slovenskega jezika 1: A–J*, Ljubljana: SAZU – Mladinska knjiga, 1977.
- ESSJ II** = France Bezljaj, *Etimološki slovar slovenskega jezika 2: K–O*, Ljubljana: SAZU – Mladinska knjiga, 1982.
- ESSJ III** = France Bezljaj, *Etimološki slovar slovenskega jezika 3: P–S*, dopolnila in uredila Marko Snoj – Metka Furlan, Ljubljana: SAZU – Mladinska knjiga, 1995.
- ESSJ IV** = France Bezljaj, *Etimološki slovar slovenskega jezika 4: Š–Ž*, avtorji gesel France Bezljaj – Marko Snoj – Metka Furlan, ur. Marko Snoj – Metka Furlan, Ljubljana: Založba ZRC, 2005.
- Francetić 2015** = Ivan Francetić, *Rječnik boljunskih govora*, ur. Sandra Tamaro, Pula: Sveučilište Jurja Dobrile, 2015.
- Doria** = Mario Doria – Claudio Noliani, *Grande dizionario del dialetto triestino*, Trieste: Il Meridiano, 1987.
- Jakomin 1995** = Dušan Jakomin, *Narečni slovar Svetega Antona pri Kopru*, Trst: Škedenjski etnografski muzej, 1995.
- Kalčić – Filipi – Milovan 2014** = Slavko Kalčić – Goran Filipi – Valter Milovan, *Rječnik roverskih i okolnih govora*, Pazin – Zagreb – Pula: Matica hrvatska Pazin – Naklada Dominović, 2014.
- Lusa – Bonifacio 2012** = Ondina Lusa – Marino Bonifacio, *Le perle del nostro dialetto* (ponatis), Piran: Comunità degli Italiani »Giuseppe Tartini«, 2012.
- Manzini – Rocchi** = Giulio Manzini – Luciano Rocchi, *Dizionario storico fraseologico etimologico del dialetto di Capodistria*, Rovigno: Centro di ricerche storiche Rovigno, 1995.
- Pleteršnik** = Maks Pleteršnik, *Slovensko-nemški slovar 1–2*, ur. Metka Furlan, Ljubljana: ZRC SAZU, Založba ZRC, 2006.
- REW** = Wilhelm Meyer-Lübke, *Romanisches etymologisches Wörterbuch*, Heidelberg: Carl Winter Universitätsverlag, 2009.
- Selman 2006** = Alexander Selman, *Mali funtanjanski rječnik*, Funtana: samozaložba, 2006.
- SSKJ** = *Slovar slovenskega knjižnega jezika na spletu: spletna izdaja*, Ljubljana: ZRC SAZU, Založba ZRC, 2000 (<http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html>).
- Šlenc – CD-ROM** = Sergij Šlenc, *Veliki italijansko-slovenski slovar* (CD-ROM), Ljubljana: DZS, 2006.
- VG** = Enrico Rosamani, *Vocabolario giuliano dei dialetti parlati nella Venezia Giulia, in Istria, in Dalmazia, a Grado e nel Monfalconese*, Trieste: Lint, 1999.
- Vinja** = Vojmir Vinja, *Jadranske etimologije: jadranske dopune Skokovu etimologijskom rječniku 2: I–Pa*, Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti – Školska knjiga, 2003.
- ZING – CD-ROM** = Nicola Zingarelli, *Lo Zingarelli: vocabolario della lingua italiana* (CD-ROM), Bologna: Zanichelli, 1998.

SPLET

- Statistični urad RS** (http://pxweb.stat.si/pxweb/database/dem_soc/dem_soc.asp) (dostop 23. 12. 2016).
- Treccani** (<http://www.treccani.it/vocabolario/puntiglio/>) (dostop 20. 4. 2017).

SUMMARY

Romance Linguistic Elements in a Šavrini Hills Dialect Text

This article examines Romance borrowings in a Šavrini Hills dialect text, “Šavrinka drži tri kantone od hiše, četrtega pa osel” (A Šavrini Woman Supports Three Corners of a House, and a Donkey Supports the Fourth), that Viktorija Pucer Štromar wrote in her native dialect. The text was transcribed using the Slovenian phonetic transcription system and translated into standard Slovenian. Native Slovenian words are mixed with over forty Romance borrowings in the text. The greatest number of lexemes, lexical phrases, and calques are borrowed from the Istrian-Venetian dialect. These are often identical to Trieste Italian dialect forms, and so it is often difficult to determine the exact source of the borrowing from one dialect or another. In defining the source of the borrowing, especially the proximity or interaction of speakers in contact is relevant. The two women from the Šavrini Hills in this text also use five standard Italian expressions that entered the region along with others in modern times—probably through mass media—and four older Romance word borrowed during the pre-Venetian period.